

МОВА ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди здійснює освітню діяльність відповідно до вимог законодавства України, згідно з яким мовою освітнього процесу є **державна мова – українська**.

Це визначено законами України «Про освіту» (стаття 7), «Про вищу освіту» (стаття 48), «Про забезпечення функціонування української мови як державної» (статті 9, 21, 22).

Відповідно до **статті 7 Закону України «Про освіту»** Мовою освітнього процесу в закладах освіти є державна мова – українська. Її використовують під час викладання дисциплін (крім випадків, коли навчальні предмети викладають англійською мовою або іншими офіційними мовами Європейського Союзу згідно з освітньою програмою); проведення навчальних занять, консультацій, заліків, іспитів; підготовки навчальних матеріалів; спілкування працівників університету між собою та із здобувачами освіти.

Особам з порушенням слуху забезпечують право на навчання жестовою мовою та на вивчення української жестової мови.

Держава сприяє вивченню мов міжнародного спілкування, насамперед англійської мови, у державних і комунальних закладах освіти.

Особам, які належать до корінних народів, національних меншин України, іноземцям та особам без громадянства створюються належні умови для вивчення державної мови.

За бажанням здобувачів заклад освіти створює можливості для вивчення ними мови корінного народу, національної меншини України як окремої дисципліни.

Важливим підтвердженням законодавчої бази стало **рішення Конституційного Суду України** від 16 липня 2019 року № 10-р/2019, яким визнано Закон України «Про освіту» таким, що повністю відповідає Конституції України. У рішенні наголошено: «Українська мова як державна є обов'язковою на всій території України в державній сфері, а також у публічних сферах суспільного життя, у тому числі у сфері освіти».

Рішення Конституційного Суду України є обов'язковим до виконання, остаточним та не може бути оскаржене.

Згідно зі **статтею 48 Закону України «Про вищу освіту»** мовою освітнього процесу в закладах вищої освіти України є державна мова.

Викладати однією з офіційних мов Європейського Союзу дозволено лише окремі дисципліни, якщо це передбачено освітньою програмою, за умови що всі здобувачі освіти, які вивчають відповідні дисципліни, володіють мовою. У разі якщо є письмове звернення від одного чи більше студентів, заклад вищої освіти забезпечує переклад державною мовою.

Заклад вищої освіти зобов'язаний забезпечити виконання вимог законодавства щодо державної мови та умов для навчання нею.

Заклад вищої освіти повинен сприяти поширенню використання державної мови серед учасників освітнього процесу.

Відповідно до **статті 9 Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної»** володіти державною мовою та застосовувати її під час виконання службових обов'язків зобов'язані педагогічні, науково-педагогічні і наукові працівники, крім іноземців чи осіб без громадянства, які запрошені до закладів освіти та/або наукових установ та працюють на тимчасовій основі як наукові, педагогічні, науково-педагогічні працівники або викладачі іноземної мови.

Згідно зі **статтею 21 Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної»** мовою освітнього процесу в закладах освіти є державна мова.

Держава гарантує кожному громадянину України право на здобуття формальної освіти на всіх рівнях (дошкільної, загальної середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої), а також позашкільної та післядипломної освіти державною мовою в державних і комунальних закладах освіти.

Заклад освіти забезпечує обов'язкове вивчення державної мови в обсязі, що дає змогу провадити професійну діяльність у вибраній галузі з використанням державної мови.

Особам, які належать до корінних народів, національних меншин України, іноземцям та особам без громадянства створюють належні умови для вивчення державної мови.

Держава сприяє вивченню мов міжнародного спілкування, насамперед англійської мови, у державних і комунальних закладах освіти.

У закладі освіти відповідно до освітньої програми одна або декілька дисциплін можуть викладатися двома чи більше мовами – державною мовою, англійською мовою, іншими офіційними мовами Європейського Союзу.

За бажанням здобувачів професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти заклад освіти створює можливості для вивчення ними мови корінного народу, національної меншини України як окремої дисципліни.

Викладання іноземної мови в закладі освіти й на курсах з вивчення іноземних мов здійснюють відповідною іноземною або державною мовою.

У **статті 22 Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної»** зазначено, що мовою науки в Україні є державна мова.

Наукові видання публікують державною мовою, англійською мовою та/або іншими офіційними мовами Європейського Союзу. У разі публікації англійською мовою та/або іншими офіційними мовами Європейського Союзу

опубліковані матеріали мають супроводжуватися анотацією та переліком ключових слів державною мовою.

Дисертації осіб, які здобувають ступінь доктора філософії, доктора мистецтва, доктора наук, або в передбачених законом випадках наукові доповіді в разі захисту наукових досягнень, опублікованих у вигляді монографії або сукупності статей у вітчизняних та/або міжнародних рецензованих фахових виданнях, а також автореферати та відгуки опонентів виконують державною мовою або англійською мовою.

Для статей, опублікованих у міжнародних фахових виданнях іншими, ніж англійська, мовами, спеціалізована вчена рада своїм рішенням може зобов'язати надати переклад або коротку анотацію статті державною мовою.

Публічний захист дисертації на здобуття ступеня доктора філософії, доктора мистецтва, публічний захист наукових досягнень у вигляді дисертації або опублікованої монографії, або за сукупністю статей для присудження ступеня доктора наук здійснюють державною мовою або, за бажанням здобувача, англійською мовою.

Мовою публічних наукових заходів (наукові конференції, круглі столи, симпозіуми, семінари, наукові школи тощо) може бути державна мова та/або англійська мова.

Мовою публічних наукових заходів на тему певної іноземної мови (мовознавство) або іноземної літератури може бути відповідна іноземна мова.

Якщо проведення наукового заходу здійснюють іноземною мовою, організатори зобов'язані повідомити про це учасників заходу заздалегідь. У такому разі здійснення перекладу державною мовою не є обов'язковим.

За будь-яких обставин особа, яка бере участь у будь-якому публічному науковому заході, не може бути позбавлена права використовувати державну мову.

Наказ ректора ХНПУ імені Г.С. Сковороди «Про застосування державної мови в університеті» № 97-од від 25.08.2022 (п. 2) зобов'язує «дотримуватися ... використання державної мови в робочий час науково-педагогічними, педагогічними та іншими працівниками університету. Державна мова має використовуватися в рамках освітнього процесу, під час проведення навчальних занять (крім занять з навчальних дисциплін, які відповідно до освітніх програм викладаються іноземними мовами), у спілкуванні викладачів, іншого персоналу як зі здобувачами освіти, так і між собою. Мовою діловодства, документообігу, листування, публічних заходів є державна мова».

Мова як елемент національної безпеки

В умовах збройної агресії рф проти України Міністерство освіти і науки України особливо наголошує на важливості утвердження української

мови як елемента національної безпеки та лінгвального інтегратора всього українського суспільства.

Міністерство рекомендує активізувати роботу щодо популяризації української мови, заохочення її використання в студентському, учнівському та педагогічному середовищах.